

РОЗВИТОК ІНФОРМАЦІЙНО-НАВЧАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА СИСТЕМИ ОСВІТИ РЕГІОНУ В УМОВАХ УПРОВАДЖЕННЯ НОВИХ СТАНДАРТІВ ОСВІТИ

Клокар Наталія Іванівна,

директор департаменту освіти і науки Київської обласної державної адміністрації, доктор педагогічних наук, професор.

Анотація. Представлено зміст, структуру та особливості формування інформаційно-навчального (освітнього) середовища системи освіти регіону. Висвітлено теоретичні основи реформування системи освіти, підвищення її якості й конкурентоздатності в умовах сучасних соціально-економічних змін.

Ключові слова: інформаційно-навчальне середовище, інформаційно-комунікаційна компетентність, функціонування і змістове наповнення веб-сайтів відділів, управлінь освіти, районних, міських методичних кабінетів і навчальних закладів.

Розбудова національної системи освіти в сучасних умовах з урахуванням змін у всіх сферах суспільного життя вимагає осмислення досягнутого і зосередження зусиль на розв'язанні питань, які перешкоджають забезпеченню нової якості освіти на рівні кращих вітчизняних, європейських і світових зразків.

Основні положення державної політики у сфері освіти викладені в Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року, низці інших документів, які визначають мету, стратегічні напрями й основні завдання діяльності [5].

Модернізація і розвиток освіти набувають випереджального безперервного характеру, передбачають гнучке реагування на всі процеси, які відбуваються в Україні і світі. Підвищення якісного рівня освіти спрямоване на забезпечення сталого демократичного розвитку і розв'язання соціальних проблем суспільства, подальше навчання і розвиток особистості.

В умовах розвитку інформаційних й Інтернет-технологій, засобів телекомунікацій, широкого використання їх у навчальному процесі, інтеграції предметів і фундаменталізації знань особливої ваги набуває проблема формування інформаційно-навчального (освітнього) середовища, оскільки отримання інформації в сучасному суспільстві стає життєво необхідним ресурсом, без якого неможливо досягти як навчальних, професійних цілей, так і задоволення багатьох матеріальних і культурних потреб.

«Інформатизація освіти передбачає загальні процеси розвитку суспільства й освіти, наразі специфічних рис набувають основні складові системи освіти: зміст освіти, засоби й технології навчання і виховання, організація освіти, головні навчально-виховні ресурси цих систем (інтелектуальні, інформаційні, матеріально-технічні та енергетичні). Суттєвих змін потребують системи управління і законодавчо-правове й нормативне забезпечення процесу інформатизації освіти» [1].

В освітній системі України упроваджується Єдина державна електронна база з питань освіти (ЄДЕБО), яка є автоматизованою системою збирання, сертифікації, оброблення, зберігання та захисту даних, у тому числі персональних, щодо надавачів й отримувачів освітніх послуг в Україні. Бюджетом Київської області передбачено кошти на підключення всіх навчальних закладів, у тому числі професійно-технічних, загальноосвітніх і дошкільних закладів, до Єдиної державної електронної бази з питань освіти, що дасть змогу забезпечити статистичними даними Міністерство освіти і науки України, органи управління освітою, інформаційно-пошукові системи, мас-медіа, сприятиме активному використанню інформаційно-комунікаційних технологій в управлінській діяльності.

Для розроблення структури і змісту **інформаційно-навчального середовища** (далі — ІНС) системи освіти регіону нами проаналізовано теоретичні підходи до побудови концептуально нової моделі освіти, яку називають відкритою освітою. В основу побудови системи ІНС покладено ключові принципи відкритої освіти, обґрунтовані В. Биковим. Така освіта базується на сучасній гуманістично зорієнтованій освітній парадигмі, відповідає освітнім потребам людини і суспільства, ґрунтується на таких основних принципах: свободи вибору, гнучкості та інваріантності навчання, незалежності навчання в часі, екстериторіальності, еквівалентності сертифікатів про освіту, стартового рівня знань, гуманізації, інтернаціоналізації, досконалості будови навчального середовища, маркетингу освітніх послуг, системності створення і розвитку тощо [1].

Зусилля органів управління освітою, науково-методичних служб за підтримки всього суспільства і держави мають бути зосереджені на реалізації стратегічних напрямів розвитку освіти, подоланні наявних проблем, виконанні перспективних завдань. Київською обласною державною адміністрацією і

департаментом освіти і науки планомірно проводяться заходи, спрямовані на послідовне реформування системи освіти, підвищення її якості й конкурентоспроможності в умовах сучасних суспільно-економічних змін.

Департамент освіти і науки Київської обласної державної адміністрації, Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів здійснюють моніторинг управління системою освіти регіону, що передбачає можливість не тільки збирати, зберігати, обробляти, аналізувати інформацію про діяльність регіональної освітньої системи, а й відстежувати динаміку результатів, вивчати тенденції і закономірності, цілеспрямовано, оперативної й обґрунтовано проектувати управлінські дії з метою вдосконалення функціонування системи, а також забезпечення її розвитку.

Особливе місце належить інформаційній підтримці професійного розвитку і змісту науково-методичної роботи з педагогами. Формування інформаційно-навчального середовища освітньої системи регіону тісно пов'язано з функціонуванням і змістовим наповненням офіційного веб-сайту департаменту освіти і науки Київської облдержадміністрації, освітнього порталу Київського обласного інституту післядипломної освіти педагогічних кадрів, сайтів Центру творчості дітей і юнацтва Київщини, позашкільного навчального закладу «Мала академія наук», відділів, управлінь освіти, методичних кабінетів як важливих інформаційно-комунікативних, контентних ресурсів для освітян області.

Кількість відвідувачів і цільових користувачів сайтів щорічно зростає. Наприклад, за п'ять років функціонування в мережі Інтернет освітнього порталу Київського обласного інституту післядипломної освіти педагогічних кадрів кількість цільових користувачів зросла більш як у 22,5 рази, а саме: 2008–2009 роки — 11 319 відвідувачів, 2013–2014 роки — 50 335 відповідно. Портал інституту займає 40–50 позицію серед усіх зареєстрованих у мережі Інтернет сайтів категорії «Освіта і наука» (Інтернет-каталог Myscounter <http://myscounter.ua/catalog.php?category=22&top=2&id=14199>) і постійно тримає перше місце в каталозі освіт-

Рис. 1. Інтернет-каталог Myscounter

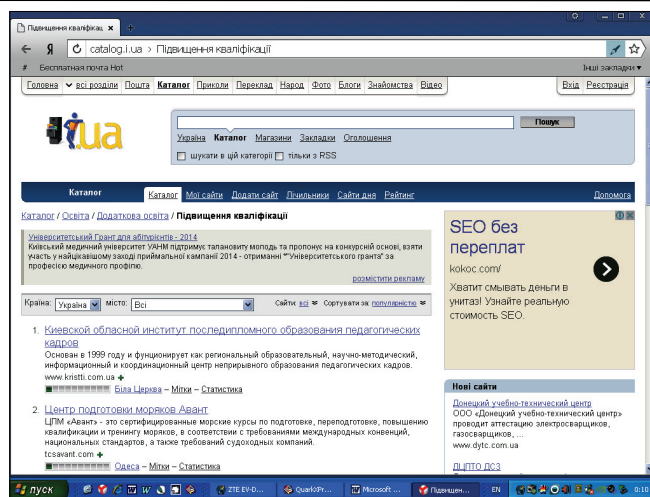

Рис. 2. інтернет-каталог I.UA

ніх сайтів України в рубриці «Післядипломна освіта» (інтернет-каталог I.UA <http://catalog.i.ua/catalog/43>). Він об'єднує чотири дочірні сайти: сайт наукового електронного фахового видання «Народна освіта», сайти «Електронні навчально-методичні комплекси» і «Мій кращій урок», а також програмно-інструментальний комплекс дистанційного навчання «Прометей» і Форум як ресурс для спілкування.

З метою входження у світовий і європейський освітній простір, популяризації досвіду і здобутків освітян Київщини на оновленій структурі освітнього порталу функціонують англomовні й російськомовні розділи. Так, протягом шести років функціонування порталу рахівник зафіксував відвідувачів із 103 зарубіжних країн. У 2013/2014 навчальному році цей показник становить 66 країн; серед країн-лідерів — США, Польща та Швеція (понад 6 тис. відвідувачів).

Важливим є факт того, що значно активізувалася робота зі створення веб-сайтів закладів й установ освіти. Усі місцеві органи управління освітою та районні, міські методичні служби мають функціонуючі у мережі Інтернет веб-сайти. Загалом створено понад тисячу сайтів навчальних закладів, що стовідсотково охоплює всі заклади освіти регіону.

З метою активізації діяльності відділів, управлінь освіти, подальшого розвитку інформаційно-навчального середовища системи освіти регіону і формування інформаційної компетентності освітян області п'ятий рік поспіль проводиться *обласний конкурс-захист Web-сайтів відділів, управлінь освіти, районних, міських методичних кабінетів та навчальних закладів*. У 2013/2014 н. р. на конкурс було подано 135 Web-сайтів (для порівняння: у 2009/2010 н. р. учасниками конкурсу було 78 Web-сайтів, у 2010/2011 н. р. — 88, у 2011/2012 — 116, у 2012/2013 н. р. — 166).

Конкурс проводиться за номінаціями: «Web-сайти відділів, управлінь освіти райдержадміністрацій, міських рад», «Web-сайти районних, міських методичних кабінетів», «Web-сайти загальноосвітніх шкіл, навчально-виховних об'єднань» «Загальноосвітня школа I–II (III) ступенів — дошкільний навчальний заклад», «Web-сайти ліцеїв, гімназій, спеціалізованих шкіл, навчально-виховних комплексів»,

«Web-сайти дошкільних навчальних закладів», «Web-сайти позашкільних навчальних закладів», «Web-сайти професійно-технічних, вищих навчальних закладів», «Web-сайти дитячих будинків, шкіл-інтернатів, реабілітаційних центрів», що дає можливість глибше висвітлювати зміст діяльності закладів і сприяє формуванню їхнього іміджу у громади міст і районів області.

Зміст освіти відіграє провідну роль у розбудові національної системи освіти, забезпеченні її інноваційного розвитку, приведенні у відповідність до європейських і світових стандартів. Саме тому департаментом освіти і науки, Київським обласним інститутом післядипломної освіти педагогічних кадрів проводиться системна робота з підготовки педагогічних кадрів до роботи за новими стандартами, що, безперечно, сприяє їхньому професійному розвитку.

Виконання визначених завдань передбачає:

- глибоке вивчення змісту оновленого Базового компонента дошкільної освіти, нових державних стандартів початкової та загальної середньої освіти, оволодіння сучасними освітніми технологіями з метою їх ефективного впровадження;
- оновлення змісту підвищення кваліфікації педагогічних працівників і стимулювання їхньої самоосвіти і саморозвитку.

Поетапне впровадження нового Державного стандарту початкової загальної освіти і нових навчальних програм у початковій школі передбачає суттєві зміни в організації навчально-виховного процесу учнів початкових класів: так, з 1-го класу розпочинається вивчення іноземної мови і природознавства, з 2-го класу — за рахунок годин інваріантної складової навчального плану — уведено новий предмет «Сходинки до інформатики», у 3–4 класах реалізацію завдань освітньої галузі «Суспільствознавство» забезпечуватиме новий предмет «Я у світі». Отже, затвердження нового Держстандарту і введення нових навчальних програм зумовили нагальну потребу комплексної підготовки вчителів початкових класів до реалізації поставлених освітніх завдань.

На виконання Постанови Кабінету Міністрів України від 20.04.2011 №462 «Про затвердження Державного стандарту початкової загальної освіти», відповідно до наказів Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 10.06.2011 №572 «Про Типові навчальні плани початкової школи» та від 12.09.2011 №1050 «Про навчальні програми для 1–4 класів загальноосвітніх навчальних закладів», з метою розвитку професійної компетентності вчителів початкових класів розроблено й упроваджено обласну програму їхньої підготовки до реалізації нової редакції Державного стандарту й багатокomпонентного оновленого змісту навчальних програм [3].

Навчанням охоплено такі категорії освітян: методисти районних, міських методичних кабінетів, керівники районних, міських методичних об'єднань, практичні психологи і вчителі початкових класів.

Метою програми є підготовка вчителів початкових класів до реалізації багатокomпонентного змісту по-

чаткової освіти з урахуванням принципів особистісно орієнтованого навчання і виховання.

Навчання за програмою передбачало реалізацію таких **завдань**: спрямованість праці вчителя на оновлення змісту початкової освіти, виконання вимог Державного стандарту, завдань нових навчальних програм; створення умов для переосмислення ролі вчителя початкових класів відповідно до концептуальних положень особистісно орієнтованої педагогіки; розвиток професійної майстерності й компетентності вчителя на основі збагачення знань з психології, методик викладання основ наук.

Так, вчителі майбутніх перших класів навчалися за очно-заочною формою протягом трьох місяців.

Перший етап (січень 2012 року) передбачав підготовку вчителів початкових класів до оновлення змісту за мовно-літературним напрямом початкової освіти.

Протягом **другого етапу** (лютий 2012 року) здійснювалася підготовка вчителів початкових класів до оновлення змісту за природничо-математичним і технологічним напрямками початкової освіти.

Третій етап (березень 2012 року) розрахований на підготовку вчителів початкових класів до оновлення змісту за художньо-естетичним і здоров'язберезувальним напрямом початкової освіти.

Для реалізації означених завдань програмою передбачено цикл лекцій, практичних і тренінгових занять з психології особистості, теорії і методик викладання основ наук [3].

Науковий супровід навчання забезпечували академік Національної академії педагогічних наук України Олександра Яківна Савченко, старші наукові співробітники Інституту педагогіки Національної академії педагогічних наук України Оксана Володимирівна Онопрієнко, Катерина Іванівна Пономарьова, науково-педагогічні працівники КОПОПК, досвідчені вчителі-методисти області.

Протягом березня–травня 2012 року **проведено «каскадні» семінари-практикуми** на базі районних і міських методичних кабінетів для усіх учителів початкових класів загальноосвітніх навчальних закладів області. Здійснено підготовку 949 педагогічних працівників, які одержали сертифікати про успішне завершення навчання.

До програм освітньої діяльності курсів підвищення кваліфікації вчителів початкових класів уведено спецкурси «Реалізація завдань Програми розвитку дітей старшого дошкільного віку «Впевнений старт», «Особливості реалізації нових навчальних програм для учнів початкової школи», «Особливості організації навчально-виховного процесу за новими навчальними програмами в 1-му класі», «Особливості викладання предмета «Сходинки до інформатики» в школі I ступеня», «Організація ігрової навчально-пізнавальної діяльності першокласників на заняттях з іноземної мови» та ін.

Викладання вчителями початкових класів предмета «Сходинки до інформатики» в 2-му класі здійснюється за наявності відповідного сертифіката, тому для всіх учителів майбутніх перших класів протягом 2013/2014 н. р. проведено навчання за відповід-

ною програмою підготовки, розробленою спільно навчально-методичними кабінетами початкової освіти й інформатики.

Програма підготовки вчителів початкових класів до реалізації нової навчальної програми для учнів 2–4 класів «Сходинок до інформатики» спрямована на розвиток професійної компетентності й підготовку вчителів початкових класів до реалізації нової навчальної програми для учнів 2–4 класів «Сходинок до інформатики» відповідно до вимог освітньої галузі «Технології» Державного стандарту початкової загальної освіти і рекомендацій ЮНЕСКО «Інформатика в початковій освіті» [7].

Програма передбачає підготовку нового покоління вчителів, які знають технічні можливості комп'ютера, дотримуються санітарних норм і правил використання комп'ютерів, орієнтуються в комп'ютерних програмах, розроблених спеціально для школярів, знають етичні правила їх застосування, володіють методикою використання ІКТ.

У контексті підготовки вчителів початкових класів до впровадження даної програми в навчально-виховний процес **інформаційно-комунікаційна компетентність** розглядається як здатність педагога актуалізувати, відбирати, інтегрувати й застосовувати в конкретних навчальних ситуаціях набуті знання, уміння, навички, способи і досвід діяльності з використання ІКТ. Діяльнісний вимір ІКТ-компетентності вчителя початкових класів визначається сформованістю технологічних, телекомунікаційних й алгоритмічних умінь.

Навчання за програмою забезпечує реалізацію таких **завдань**: спрямованість професійної діяльності вчителя в умовах інформатизації сучасного суспільства на оновлення змісту початкової освіти, виконання вимог освітньої галузі «Технології» Державного стандарту і завдань нової навчальної програми «Сходинок до інформатики»; створення умов для розвитку інформаційної культури вчителя початкових класів; розвиток професійної майстерності й інформаційно-комунікаційної компетентності вчителя.

Для реалізації означених завдань програмою передбачено цикл тренінгових занять з формування базового рівня інформаційно-комунікаційної компетентності вчителів початкових класів. Тематика занять розроблена відповідно до завдань освітньої галузі «Технології» Державного стандарту початкової загальної освіти і з урахуванням вимог програми «Сходинок до інформатики». Програма розрахована на досягнення вчителями початкових класів достатнього і високого рівнів інформаційно-комунікаційної компетентності.

Навчання за даною програмою сприяє більш успішному оволодінню інформаційно-комунікаційними технологіями, формуванню і розвитку професійної компетентності вчителів початкових класів.

Отже, розвиток інформаційно-навчального середовища системи освіти регіону забезпечує реалізацію рівного доступу до якісної освіти й інформаційних джерел суб'єктів освітнього процесу на основі створення відповідних умов його функціонування; ефективне

управління регіональною освітньою системою на всіх її рівнях; відкритий доступ до освітньо-інформаційних ресурсів; залучення максимальної кількості відділів, управлінь освіти, навчальних закладів до створення і змістового наповнення web-сайтів навчальних закладів й освітніх установ; задоволення запитів і потреб педагогічних, управлінських і методичних кадрів, а також учнів і їхніх батьків в одержанні якісної освіти; забезпечення психолого-педагогічної підтримки інтелектуально обдарованої молоді й осіб з особливими освітніми потребами.

★ ★ ★

Клокар Н. И. Развитие информационно-образовательной среды системы образования региона

Аннотация. Представлено содержание, структуру и особенности формирования информационно-образовательной среды системы образования региона. Освещены теоретические основы реформирования системы образования, повышения ее качества и конкурентоспособности в условиях современных социально-экономических изменений.

Ключевые слова: информационно-образовательная среда, информационно-коммуникационная компетентность, функционирование и содержательное наполнение сайтов отделов, управлений образования, районных, городских методических кабинетов и учебных заведений.

★ ★ ★

Klokar N. I. Development of Information and Education environment of the Regional Educational System in Condition of Introduction of New Standarts of Education

Abstract. Content, structure and peculiarities of forming information and education environment of the regional educational system have been presented. Theoretical principles of reforming of educational system, its quality and competitiveness increasing in condition of socio-economic changes have been explained.

Keywords: information and education environment; information communication competence; functioning and content of web sites of regional pedagogical centers, methodological departments and educational establishments.

Література

1. Биков В. Ю. Модели організаційних систем відкритої освіти : монографія. — К. : Атіка, 2009. — 684 с.
2. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти [Електронний ресурс] : постанова Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 №1392. — Режим доступу : http://guonkh.gov.ua/reforma_osviti/zagal_os/2144.html. — Назва з екрана.
3. Державний стандарт початкової освіти [Електронний ресурс] : постанова Кабінету Міністрів України від 20.04.2011 №462. — Режим доступу : <http://www.mon.gov.ua/often-requested/state-standards/>. — Назва з екрана.
4. Клокар Н. І. Управління підвищенням кваліфікації педагогічних працівників в умовах післядипломної освіти регіону на засадах диференційованого підходу : дис. доктора пед. наук : 13.00.06 / Наталія Іванівна Клокар. — К., 2011. — 605 с.
5. Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року [Електронний ресурс] : указ Президента України від 25.06.2013 №344/2013. — Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>. — Назва з екрана.
6. Програма підготовки вчителів початкових класів до реалізації нових навчальних програм / А. О.Седеревічене, Л. П.Ткаченко, І. М. Дишлева ; за ред. Н. І. Клокар. — Біла Церква : КОІПОПК, 2012. — 20 с.
7. Програма підготовки вчителів початкових класів до реалізації нової навчальної програми для учнів 2–4 класів «Сходинок до інформатики» : навчальна програма / А. О. Седеревічене ; за ред. Н. І. Клокар. — Біла Церква : КОІПОПК, 2013. — 12 с.